

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

29.05.2019 № 02-1618

На № _____ від _____

Голові Верховної Ради України

Парубію А. В.

Щодо результатів аналізу
ефективності управління
корпоративними правами держави
у нафтогазовому комплексі

Шановний Андрію Володимировичу!

На засіданні Рахункової палати 09.04.2019 розглянуто та затверджено Звіт про результати аналізу ефективності управління корпоративними правами держави у нафтогазовому комплексі і за підсумками обговорення прийнято рішення (копії додаються).

Згідно з частиною першою статті 37 Закону України «Про Рахункову палату» інформуємо, що **Кабінетом Міністрів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Фондом державного майна України у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року не забезпечено ефективного управління корпоративними правами, що належать державі у статутному капіталі акціонерних товариств нафтогазового комплексу.**

Внаслідок несвоєчасного затвердження Кабінетом Міністрів України фінансових планів публічного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (далі – НАК «Нафтогаз», Компанія) на 2016 і 2017 роки та незатвердження фінансового плану НАК «Нафтогаз» на 2018 рік взагалі, **Компанією не забезпечено належного планування, нарахування та сплати до державного бюджету дивідендів, нарахованих на акції НАК «Нафтогаз».**

Згідно з даними Реєстру корпоративних прав держави, наданими Фондом державного майна України (далі – ФДМУ) як його розпорядником, у нафтогазовому комплексі держава володіє корпоративними правами у статутних капіталах лише восьми господарських товариств. **Тільки у трьох із них обсяг корпоративних прав держави у статутних капіталах є достатнім (більш ніж 50 відсотків акцій) для забезпечення реального контролю держави за прийняттям рішень щодо діяльності: ПАТ «Азмол», ПАТ «Магістральні газопроводи України» і НАК «Нафтогаз» (по 100 відсотків).**

Фактичний, фінансово-економічний стан нафтогазового комплексу формує тільки НАК «Нафтогаз». Водночас, Реєстр корпоративних прав держави, розпорядником якого є ФДМУ, містить неповні та недостовірні дані про корпоративні права держави у статутному капіталі НАК «Нафтогаз».

Чинне законодавство у частині забезпечення контролю за діяльністю господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, є недосконалим. Законом України «Про управління об'єктами державної власності» (стаття 16) право проводити державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки надано тільки державній контрольно-ревізійній службі.

Закон України «Про акціонерні товариства» взагалі не встановлює механізму контролю держави за діяльністю державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів.

Аналіз норм Закону «Про управління об'єктами державної власності» засвідчив, що **Кабінет Міністрів України фактично не наділений повноваженнями щодо безпосереднього управління об'єктами державної власності.** Повноваження Уряду спрямовані на нормативно-правове та методологічне забезпечення реалізації повноважень уповноваженими органами управління. Законом України «Про Кабінет Міністрів України» також не конкретизовано повноваження Уряду щодо управління об'єктами державної власності. Таким чином, на сьогодні **на законодавчому рівні не встановлено повноважень Кабінету Міністрів України як безпосереднього суб'єкта управління об'єктами державної власності.**

Рішення про передачу Міненерговугіллям 100 відс. акцій Компанії в управління Міністерству економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку) прийнято Кабінетом Міністрів України постановою від 05.12.2015 № 1002 у спосіб, не передбачений Законом України «Про управління об'єктами державної власності». Подібна ситуація склалася і при прийнятті рішення про передачу Мінекономрозвитку 100 відс. акцій НАК «Нафтогаз» в управління Кабінету Міністрів України (рішення Уряду від 22.09.2016 № 675).

У періоді, що досліджувався, **стратегічний та інвестиційний плани НАК «Нафтогаз» не розроблялися і на затвердження уповноваженому органу управління не подавалися.**

У порушення вимог статті 75, частини третьої статті 89 Господарського кодексу України та Закону України «Про управління об'єктами державної власності» Мінекономрозвитку та Кабінет Міністрів України свої повноваження щодо затвердження фінансових планів Компанії не реалізовували. **Фінансовий план НАК «Нафтогаз» на 2016 рік затверджено із запізненням на рік і 3 місяці, на 2017 рік – більш як на 10 місяців, а на 2018 рік взагалі не затверджено.** Відповідно, протягом одинадцяти місяців 2016 року, майже семи місяців 2017 року та весь 2018 рік **Компанія функціонувала і здійснювала видатки у ручному режимі та на власний розсуд.**

За останні два роки НАК «Нафтогаз» є найбільшим платником серед усіх суб'єктів господарювання державного сектору економіки, які відраховують частину чистого прибутку на виплату дивідендів на державну частку, формує від 70 (за 2016 рік) до майже 90 відс. (за 2017 рік) загального обсягу таких платежів. Прибутковість Компанії з 2016 року забезпечувалася в основному за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації продукції (цей показник становить 97,23 відс. усіх доходів). **Зростання чистого доходу НАК «Нафтогаз» зумовлено збільшенням доходу: від реалізації природного газу – внаслідок підвищення цін на природний газ для всіх категорій споживачів; від транзиту природного газу – внаслідок зростання обсягів транзиту природного газу за контрактом з ПАТ «Газпром».**

Факторами, що вплинули на покращення фінансового результату у 2017 році, було визнання рішеннями Стокгольмського Арбітражу від 22.12.2017 та 28.02.2018 доходів НАК «Нафтогаз» за контрактом на транзит газу у сумі 57,1 млрд грн та витрат у сумі 44,5 млрд грн щодо контракту з купівлі-продажу газу (ефект відображення +12,6 млрд грн доходів).

Рахункова палата не мала можливості ознайомитися із первинними документами, провести оцінку обґрунтованості облікової політики для збору достатніх й прийнятних аудиторських доказів. Проведення Рахунковою палатою заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) безпосередньо в НАК «Нафтогаз» посадовими особами Компанії заблоковано шляхом створення штучних перешкод у роботі.

За 2016 рік НАК «Нафтогаз» сплачено податків та платежів на користь держави на загальну суму 16336,8 млн грн, що на 694,0 млн грн, або 4,0 відс., більше від запланованих, за 2017 рік – на загальну суму 36204,3 млн грн, що на 1796,5 млн грн, або на 5 відс., менше від запланованих.

У 2017 році Компанія сплатила дивіденди державі – 13264,5 млн грн, що становить 50 відс. відрахувань чистого прибутку за результатами діяльності за 2016 рік.

У I півріччі 2018 року на користь держави сплачено податків та платежів на загальну суму 40310,9 млн грн, що перевищує показники аналогічного періоду 2017 року на 8707,6 млн гривень. При цьому сплата у I півріччі 2018 року відрахувань частини чистого прибутку державної частки на виплату 11799,0 млн грн дивідендів становить лише 30 відс. необхідної до сплати суми.

Дії посадових осіб Компанії при плануванні діяльності на 2016 і 2017 роки призвели до зниження показників планового доходу на 8,08 млрд гривень. Так, при складанні фінансового плану на 2016 рік (хоча фінплан затверджено в кінці бюджетного періоду, тобто фактичні показники фінансово-господарської діяльності були наявні) плановий дохід від реалізації продукції занижено на 6,92 млрд грн, на 2017 рік – на 1,16 млрд гривень. За I півріччя 2018 року Компанія отримала 106,83 млрд грн чистого доходу від реалізації продукції, що на 0,35 відс. менше від прогнозованого.

Кабінетом Міністрів України в порушення вимог статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» щодо сплати

дивідендів до 01 липня **прийнято розпорядження від 25.04.2018 № 384-р**, яким передбачено залишити до 14.08.2018 нерозподіленою частину прибутку Компанії до прийняття окремого рішення. Як наслідок, **до державного бюджету вчасно не надійшло 17698,6 млн гривень**. Крім того, це рішення Уряду створило передумови для нанесення Компанії матеріальних збитків на суму **2,55 млрд. грн пені**, яку відповідно до законодавства у таких випадках нараховувало Мінекономрозвитку.

Неналежне планування спричинило щорічне перевищення фактичних витрат Компанії над запланованими. Так, фактичні витрати у 2016 році перевищили заплановані на 4,6 відс. (на 139,5 млрд грн), у 2017 році – на 1,4 відс. (на 215,5 млрд гривень).

При цьому **діяльність НАК «Нафтогаз» у 2016–2017 роках та I півріччі 2018 року в основному спрямовувалась на задоволення зростаючих фінансових потреб адміністративного та управлінського апарату**, збільшення вартості функцій адміністрування діяльності, фінансування витрат, прямо не пов'язаних з реалізацією продукції Компанією. При зростанні собівартості реалізованої продукції у 2017 році порівняно з 2016 роком на 26,1 відс., інші (крім собівартості) витрати зросли на 196,6 відсотка. За I півріччя 2018 року собівартість реалізованої продукції зросла порівняно з аналогічним періодом 2017 року на 3,0 відс., інші (крім собівартості) витрати – на 205,1 відсотка. Фактичні середньомісячні витрати на оплату праці одного працівника Компанії, які є складовими адміністративних витрат, за 2,5 роки збільшились у 6,5 раза. Зростали також інші складові адміністративних витрат, зокрема інші операційні витрати за 2017 рік перевищили фактичні витрати за 2016 рік у 4,1 раза, а за I півріччя 2018 року порівняно з аналогічним періодом 2017 року – в 70 разів. **Формування умов оплати праці та винагороди працівників і керівного складу НАК «Нафтогаз» є непрозорим та не враховує фінансово-економічного стану галузі й економіки країни в цілому.**

Встановити правомірність виплат премій та винагород адміністративному та управлінському персоналу Компанії не вдалося через неможливість вивчення первинних фінансових документів.

Незважаючи на наявність залишків коштів на рахунках НАК «Нафтогаз» на початок кожного року та значне зростання тарифів на реалізацію продукції, **поточна діяльність Компанії була незбалансованою в доходах та витратах**, що призводило до необхідності постійно залучати додаткові фінансові ресурси для забезпечення операційної діяльності та виконання зобов'язань зі сплати дивідендів державі. **Коефіцієнтний аналіз**, який використовується Кабінетом Міністрів України для оцінки результатів діяльності суб'єктів господарювання, **засвідчив погіршення основних показників фінансово-господарської діяльності НАК «Нафтогаз».**

За відсутності належного контролю Кабінету Міністрів України як суб'єкта управління головою виконавчого органу НАК «Нафтогаз» не забезпечено у повному обсязі виконання вимог статті 90 Господарського кодексу України та Порядку оприлюднення інформації про діяльність

державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 № 1067, щодо оприлюднення на веб-сайті НАК «Нафтогаз» інформації про діяльність Компанії, що призвело до порушення принципу прозорості у діяльності.

Рекомендуємо Верховній Раді України розглянути інформацію про результати аудиту на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань бюджету.

Додаток: на ~~77~~ арк.

З повагою

Голова

В. В. Пацкан